

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

Toimintakertomus | 2014

www.tenk.fi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK

Toimintakertomus | 2014

1 | NEUVOTTELUKUNNAN KOKOONPANO JA KOKOUKSET

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) asettama asiantuntijaelin, joka käsittelee tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Sen tehtävänä on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja ennaltaehkäistä tutkimusvilppiä (Asetus tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta 1347/1991). OKM asettaa TENKin jäsenet tiedeyhteisön esityksestä kolmivuotiskausiksi.

Neuvottelukunta on toimikautensa 1.2.2013–31.1.2016 puolivälissä. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii kansleri emerita **Krista Varantola** Tampereen yliopistosta ja varapuheenjohtajana professori **Markku Helin** Turun yliopistosta. Heidän lisäksi neuvottelukunnassa toimii kahdeksan muuta jäsentä:

- yksikön johtaja **Arja Kallio**, molekyylibiologia ja biokemia, Suomen Akatemia
- dosentti, vanhempi tutkija **Jyrki Kettunen**, terveystieteet, Arcada
- dosentti, yliopistonlehtori **Pekka Louhiala**, lääketieteen etiikka, Tampereen yliopisto ja Helsingin yliopisto

- tutkimusjohtaja **Per Mickwitz**, Suomen ympäristökeskus
- professori **Kirsi Saarikangas**, taidehistoria, Helsingin yliopisto
- professori **Ari Salminen**, hallintotiede, Vaasan yliopisto
- lakiasiaintohtori **Ari Suomela**, oikeustiede, Tekes
- professori **Pirkko Walden**, liiketaloustiede, Åbo Akademi

Neuvottelukunta kokoontui toimintakertomuskaudella kuusi kertaa. TSV:n uusi toiminnanjohtaja **Lea Ryynänen-Karjalainen** vieraili huhtikuun kokouksessa ja ammatikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE saapui TENKin kutsusta elokuun kokoukseen keskustelemaan ammattikorkeakoulujen tutkimustoiminnasta ja HTK-ohjeista. Lokakuun kokous pidettiin kaksipäiväisenä vierailuna Jyväskylän yliopistossa.

Neuvottelukunnan sihteerinä toimi ajalla 1.1.2014–31.5.2014 TENKin pääsihteeri, dosentti **Sanna Kaisa Spoof**. Hänen vuorotteluvapaansa sijaisena toimi 1.6.2014 alkaen taiteen tohtori **Iina Kohonen**. Avustaja, FM **Terhi Tarkiaisen** tehtävänimike muutettiin toukokuussa suunnittelijaksi paremmin vastaamaan hänen työnkuvaansa.

Ajalla 1.5.2014–31.12.2014 TENKissä työskenteli lisäksi koulutussuunnittelija KM **Heidi Hyytinen**. Sekä Hyytinen että Tarkiainen työskentelivät osa-aikaisina.

TENKin sihteeristö toimii Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) yhteydessä osoitteessa Snellmaninkatu 13, Helsinki.

2 | ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA JA KOULUTUS

TENKin meneillään olevan kolmivuotiskauden toiminnan merkittävimäksi tehtäväksi on linjattu tutkimusetiikan koulutuksen koordinointi korkeakouluissa ja tutkimusorganisaatioissa, erityisesti yliopistojen tohtoriohjelmassa. Tätä tehtävää varten perustettiin kesällä 2013 koulutustyöryhmä, joka jatkoi toimintaansa vuoden 2014 loppuun saakka. Työryhmässä olivat mukana kansleri Krista Varantola (Tampereen yliopisto), vanhempi tutkija Jyrki Kettunen (Arcada), yliopistonlehtori Pekka Louhiala (Helsingin yliopisto), professori Pirkko Walden (Åbo Akademi), professori **Riitta Keiski** (Oulun yliopisto), akatemiaturkija **Erika Löfström** (Helsingin yliopisto) ja tutkijatohtori **Petteri Niemi** (Jyväskylän yliopisto) sekä TENKin pääsihteerit Sanna Kaisa Spoof (ajalla 1.1.–31.5.2014) ja vt. pääsihteerit Iina Kohonen (ajalla 1.6.–31.12.2014). Työryhmän sihteerinä toimivat suunnittelija Terhi Tarkiainen (ajalla 1.1.–30.4.2014) ja koulutussuunnittelija Heidi Hyytinen (ajalla 1.5.–31.12.2014). Työryhmä kokoontui vuonna 2014 neljä kertaa.

Työryhmä ja TENK järjestivät lokakuussa tutkijakouluille suunnatun, tutkimusetiikan koulutukseen keskittyvän seminaarin *Tutkimusetiikka on akateemisen yhteisön keskeinen resurssi*. Lisäksi työryhmä sai valmiiksi ohjeistuksen tutkimusetiikan koulutuksesta. Ohjeistus keskittyy tohtorikoulutukseen ja sen tavoitteena on vahvistaa tutkimusetiikan koulutuksen asemaa ja lisätä koulutuksen yhdenmukaisuutta. Vaikka tämä ohjeistus on tarkoitettu erityisesti tohtorikoulutusta varten, yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat käyttää ohjetta apuna laatiessaan tutkimusetiikan opetusta perustutkinto-opiskelijoille ja henkilökunnalle. Suositus on linjassa vuonna 2012 uudistetun HTK-ohjeen kanssa.

Yhtenä tärkeimpänä koulutukseen liittyvistä toimista vuoden 2014 aikana oli tutkimusetiikan ja vastuullisen tiedeviestinnän verkkokurssihankkeen konkreettinen alkuunpano yhteistyössä Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan (TJNK) kanssa. Verkkokurssi on suunniteltu valtakunnalliseksi yliopistoille ja ammattikorkeakouluille. Hankkeeseen saatiin vuoden loppuun mennessä sitoutettua useita tahoja ja TSV:n toiminnanjohtaja Lea Ryytänen-Karjalainen lupautui ottamaan vastuulleensa tammi-kuussa 2015 ensimmäistä kertaa kokoontuvan ohjausryhmän

puheenjohtajuuden. Ryhmän sihteeriksi valittiin suunnittelija Terhi Tarkiainen. Tavoitteena on saada valtakunnallinen verkkokurssi pilotointivaiheeseen syksyllä 2015.

Vuoden 2013 lopussa TENKin aloitteesta työnsä aloittanut TENKin ja UNIFI:n yhteinen väitöskirjojen ohjaus- ja tarkastusprosessin tutkimuseettisiä ongelmakohtia kartoittava työryhmä jatkoi toimintaansa. Sen puheenjohtajana toimi Krista Varantola ja muina jäseninä yliopistonlehtori Erika Löfström Helsingin yliopistosta ja professori **Pirjo Nuutila** Turun yliopistosta. Asiantuntijoina työryhmään kuuluvat lisäksi toiminnanjohtaja **Leena Truthardt** UNIFista ja Sanna Kaisa Spoof sekä Iina Kohonen (1.6.2014 alkaen) TENKistä. Työryhmän sihteerinä toimii hallintopäällikkö **Heikki Eilo** Tampereen yliopistosta. Työryhmän tehtävänä on antaa suosituksia yliopistoille liittyen väitöskirja-prosessin eri vaiheisiin. Työryhmä kokoontui kuusi kertaa.

TENKin ennaltaehkäisevän eettisen ohjeistuksen ”lippulavaan” *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012* oli vuoden 2014 loppuun mennessä sitoutunut yhteensä 75 allekirjoittajatahoa: kaikki yliopistot, valtaosa ammattikorkeakouluista, lähes kaikki tutkimuslaitokset ja lisäksi 11 muuta tahoja. Kolmikielinen HTK 2012 -ohje on tilattavissa maksutta TENKin toimistolta ja sen pdf-versio löytyy verkkosivuilta.

Neuvottelukunnan *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi* -asiakirjaan oli sitoutunut vuoden 2014 loppuun mennessä yhteensä 62 yliopistoa, ammattikorkeakoulua ja tutkimuslaitosta. TENK jatkoi tämän ns. ihmistieteiden alan tutkimuksen eettisen ennakoarvioinnin (IEEA) koordinoitua ja alan arviointia toteuttavien alueellisten ja organisaatiokohtaisten eettisten toimikuntien yhteistyön edistämistä.

TENKin *ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin seuranta-työryhmän* puheenjohtajana toimi professori **Risto Turunen** Itä-Suomen yliopistosta ja varapuheenjohtajana kehittämispäällikkö **Arja Kuula-Luumi** Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta Tampereen yliopistosta. Muina jäseninä toimivat yliopettaja **Irma Mikkonen** Savonia-ammattikorkeakoulusta ja tutkimusprofessori **Jussi Simpura** Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksesta. TENKin pääsihteerit ja suunnittelijat hoitivat työryhmän sihteerin tehtävät ja käytännön koordinoitua.

Seurantatyöryhmä kartoitti IEEA-lausuntojen antamista laatimalla toimikunnille kyselyn. Sen perusteella laadittiin raportti *Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin seuranta TENKin ohjeisiin sitoutuneille organisaatioille 2013*. Eettisten toimikuntien puheenjohtajat ja sihteerit kutsuttiin koolle keskustelutilaisuuteen Tieteiden talolle huhtikuussa. Koko-

uksessa todettiin seurantatyöryhmän toiminnan täyttäneen tarkoituksensa ja päätettiin, että se kokoontuu enää tarpeen vaatiessa. Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin seurantaan tullaan jatkamaan keräämällä eettisten toimikuntien toimintakertomukset vuosittain.

Ohjeiden laatimisen lisäksi neuvottelukunnan toiminta painottui erilaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin asiantuntijatehtäviin ja verkostoitumiseen tutkimuseettisen toimintakulttuurin parantamiseksi. Tutkijoiden ja opiskelijoiden neuvontaa ja muuta ennaltaehkäisevää työtä jatkettiin. TENK sai tutkimuseettikan alaan liittyviä luennointipyyntöjä korkeakouluilta ja muilta tutkimusorganisaatioilta. TENKin puheenjohtaja, eräät jäsenet, pääsihteeri ja koulutussuunnittelija toimivat tutkimuseettikan kouluttajina eri puolilla Suomea (LIITE 1). Lisäksi annettiin neuvontaa HTK-loukkausepäilyjen selvittämismekanismeista eri tahoille.

Vuonna 2014 TENK toimi kolmen tutkimuseettikan alan seminaarin järjestäjänä. Vuosittaiseksi tapahtumaksi muodostunut *Etiikan päivä* järjestettiin 18.3.2014 Tieteiden talolla Helsingissä (LIITE 4). TENK oli päivän pääjärjestäjä. Päivän teemana oli *”Tiede, etiikka, politiikka – tutkimustietoon perustuva päätöksenteko”*. Pääpuhujaksi saapui professori **Anne Glover**, Euroopan komission tieteellinen neuvonantaja. Tutkijakouluille 29.10.2014 suunnatun kutsuseminaarin aiheena oli *Tutkimuseettikka on akateemisen yhteisön keskeinen resurssi* (LIITE 5). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan syysseminaarin 11.11.2014 aiheena oli *Alaikäisiin kohdistuvan tutkimuksen etiikkaa* (LIITE 6). Kaikkien edellä mainittujen seminaarien esityksiä on julkaistu TENKin verkkosivuilla.

Lisäksi TENK järjesti 3.11.2014 yhteistyössä Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan (TJNK) ja Tiedon julkistamisen kulttuuritehdas TIUKUn kanssa asiantuntijatyöpajan tieteen, taiteen ja journalismin etiikasta. Yhteistyötä TIUKUn ja TJNK:n

kanssa jatketaan vuoden 2015 aikana. TENK ja TJNK järjestivät TSV:n kanssa keskustelutilaisuuden tutkijakouluille ja sidosryhmille tutkimuseettikan ja vastuullisen tiedeviestinnän verkkokurssin toteuttamisesta 16.12.2014. Näiden keskustelujen pohjalta lähdettiin toteuttamaan verkkokurssia, joka on tarkoitus saada pilottivaiheeseen syksyllä 2015.

3 | HYVÄN TIETEELLISEN KÄYTÄNNÖN (HTK) LOUKKAUSEPÄILYJEN KÄSITTELEMINEN

3.1. TENKille ilmoitetut HTK-loukkausepäilyt ja todetut loukkaukset

Vuonna 2014 Suomen yliopistot, ammattikorkeakoulut ja muut HTK-ohjeeseen sitoutuneet tutkimusorganisaatiot ilmoittivat TENKille yhteensä 23 uudesta hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilystä. Epäilyt selvitettiin siinä organisaatiossa, missä epäilyn alainen tutkimus oli tekeillä tai tehty. Näistä osan käsittely jatkui vuoden 2015 puolelle.

TENKille saapuneiden ilmoitusten mukaan vuoden 2014 aikana tutkimusorganisaatioissa saatettiin päätökseen yhteensä 21 HTK-tutkintaa, joista osa oli käynnistynyt vuoden 2013 puolella. Näistä tutkituista tapauksista 15 ei todettu HTK-loukkausta. Sen sijaan kuudessa tutkitussa tapauksessa todettiin hyvän tieteellisen käytännön loukkaus. Näistä neljässä oli kyseessä plagiointi ja kahdessa hyvän tieteellisen käytännön loukkaus liittyi tekijyyksysymyksiin. Todettujen HTK-loukkaustapausten anonymisoidut tapauslyhennelmät esitetään kohdassa 3.2.

Etiikan päivä 2014 veti Tieteiden talon täyteen osallistujia. Aamupäivän pääpuhujina olivat (vas.) prof. Anne Glover ja kansleri Kari Raivio, keskustelun puheenjohtajana prof. Risto Nieminen. Kuva: Tuukka Troberg.

TENKILLE ILMOITETUT HTK-LOUKKAUSEPÄILYT JA TODETUT HTK-LOUKKAUKSET, LKM	2014	2013	2012	2011	2010
tutkimusorganisaatioiden viralliset ilmoitukset uusista HTK-loukkausepäilyistä TENKille	23	19	8	13	7
tutkimusorganisaatioissa vuoden aikana päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa HTK-loukkaus (vilppi tai piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä) todettiin*	6	4	5	3	2
tutkimusorganisaatioissa vuoden aikana päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa ei todettu HTK-loukkausta*	15	10	5	9	5
TENKille ilmoitetuista epäilyistä HTK-tutkinta kesken 31.12.	6	6	2	3	1

* Luvussa mukana myös ennen ko. vuotta ilmoitettuja tapauksia, jotka on saatu päätökseen ko. vuonna.

3.2. Tutkimusorganisaatioissa todetut HTK-loukkaukset

Tapaus 1: Ammattikorkeakoulun lehtori plagioi tietokirjassa

Eräässä ammattikorkeakoulussa saatiin päätökseen koulun lehtoriin kohdistunut HTK-loukkausepäily. Esiselvityksen mukaan lehtori oli lainannut suoraan ja ilman lähdeviitteitä tutkija X:n pro gradu -työtä kaupallisen kustantajan julkaisemassa tietokirjassa. Lehtori myönsi lähdeviittausten puuttumisen ja suorat lainaukset aikaisemmista teoksista ilman asianmukaisia viittauksia. Päätöksen mukaan lehtorin todettiin syyllistyneen hyvän tieteellisen käytännön vastaiseen piittaamattomuuteen.

Tapaus 2: Pro gradussa plagioitu useiden tutkijoiden tekstejä

Eräässä yliopistossa saatiin esiselvityksen jälkeen päätökseen kahdeksan allekirjoittaneen kohdistama epäily liittyen vuonna 2006 valmistuneeseen humanistisen alan pro gradu -tutkielmaan. Allekirjoittaneet katsoivat, että pro gradu -tutkielma perustuu laajamittaiselle kopioinnille. He identifioivat 9 laajamittaista lainausta ilman asianmukaista viittausta sekä pienempiä plagiointeja kymmeneltä muulta tutkijalta. Tapauksessa suoritettiin esiselvitys, jonka johtopäätöksenä oli, että maisteri X oli syyllistynyt vilppiin esittämällä useiden muiden tutkijoiden tekstejä itse kirjoittaminaan. Mikäli tutkielman puutteet olisivat olleet tiedossa sitä arvioitaessa, ei tutkielmaa olisi hyväksytty. Tutkielman hyväksymispäätökseen ei enää yliopiston toimesta puututtu, mutta päätös lisättiin tutkielman yhteyteen yliopiston kirjastossa.

Tapaus 3: Kaupallisen alan pro gradussa plagiointia

Yliopisto totesi esiselvityksen jälkeen, että kaupallisen alan opiskelijan pro gradu -tutkielmaan sisältyy tekstiä ilman asianmukaisia viittaustietoja. Esiselvitys osoitti opiskelijan plagioineen huomattavan osan opinnäytteensä rakenteesta, tutkimuskysymyksistä, johtopäätöksistä ja tekstistä tutkija X:n tutkimuksesta sekä huomattavia määriä erään viraston julkaisusta. Johtopäätöksenä todettiin plagioimalla tapahtunut vilppi, eikä asiassa tarvinnut käynnistää varsinaista tutkintaa.

Tapaus 4: Monitieteisen hankkeen julkaisuissa vähäteltiin yhden tutkijan osuutta

Eräässä yliopistossa saatiin päätökseen varsinainen tutkinta, joka kohdistui tutkija X:n oikeudesta monitieteisessä kansainvälisessä hankkeessa vuosina 2007-2011 julkaistujen artikkelien tekijyyteen. Epäilyn kohteena ovat kyseisten artikkeleiden ensimmäinen kirjoittaja, hankkeessa työskennelleet ulkomaiset tutkijat sekä hankkeen vastuullinen johtaja. Rehtori katsoi päätöksessään, että hankkeen suomalainen tutkija sekä vastuullinen johtaja olivat syyllistyneet piittaamattomuuteen hyvästä tieteellisestä käytännöstä vähätellessään tutkija X:n osuutta tutkimuksessa ja siitä julkaistuissa artikkeleissa. Anastamisen tunnusmerkit eivät kuitenkaan täyttyneet. Julkaisuihin kirjoittaneet ulkomailta työskentelevät tutkijat todettiin syyttömiksi HTK-loukkauksiin, vaikka suomalainen ohjeistus heitä sitoikin. Tutkintaryhmän lausuntoon sisältyi yhden jäsenen esittämä eriyvä mielipide.

Tapaus 5: Artikkelin kirjoitusprosessissa HTK-loukkaus

Eräässä tutkimuslaitoksessa tutkijat X ja Y julkaisivat yhteisartikkelin ilman kirjoitusprosessiin osallistuneen tutkija Z:n suostumusta ja nimeä. Tapausta edelsi kiista artikkelin julkaisuvalmiudesta. Johtaja teki HTK-tutkinnan perusteel-

la päätöksen, että yhteisartikkelin päätyminen julkaisijan arvioitavaksi ilman tutkija Z:n suostumusta sekä hänen nimensä jättäminen pois yhteisjulkaisusta olivat hyvän tieteellisen käytännön vastaisia menettelyitä. Päätöksen mukaan tutkijat X ja Y ovat syyllistyneet anastamalla tapahtuneeseen vilppiin tieteellisessä toiminnassa. Tutkintaryhmän lausuntoon sisältyi kahden jäsenen esittämä eriävä mielipide.

Tapaus 6: Plagiointi pro gradu -työssä

Eräässä yliopistossa epäiltiin pro gradu -tutkielmaan sisältyvän plagiointia. Tutkielman tekijä myönsi esitutinnan yhteydessä teon, mutta totesi sen olleen huolimattomuutta. Selvityksen mukaan kyse oli erehdyksestä, jolloin kiireessä muistiinpanomaisesti lainatuista teksteistä lähde on jäänyt merkitsemättä. Rehtorin päätöksen mukaan asiassa on tapahtunut HTK-loukkaus eikä tarvetta varsinaiselle tutkinnalle ole edellyttäen, että tekijä tekee asianomaiset korjaukset erillisellä tutkielmaan liitettävällä lisälehdellä.

3.3. TENKiltä pyydetty ja TENKin antamat HTK-lausunnot

Vuonna 2014 TENK vastaanotti yhteensä 11 uutta, hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyihin liittyvää lausuntopyyntöä. Neljässä tapauksessa ei lausuntoa annettu, koska asia ei kuulunut TENKin toimivaltaan. Yksi lausuntopyyntö vedettiin pyytäjän toiveesta pois käsittelystä ennen kuin TENK ehti antaa lausuntoa. Kahden lausuntopyynnön käsittely oli 31.12.2014 vielä kesken. Näin ollen TENK antoi yhteensä neljä HTK-lausuntoa vuonna 2014.

Seuraavassa TENKin vuonna 2014 antamat HTK-lausunnot anonymisoituna lyhennelminä:

Lausunto 1: Tekijyyden kriteerinä tutkijan kontribuutio

Lääketieteen alan tutkija lähetti TENKille lausuntopyynnön liittyen hänen yliopistolle tekemäänsä HTK-ilmoitukseen. Tutkijan mukaan hänen tutkimuspanostaan ei ollut riittävästi huomioitu eräässä lääketieteellisessä tutkimushankkeessa eikä sen pohjalta tehdyssä julkaisussa. Rehtorin päätöksen mukaan asiassa ei ollut tapahtunut tutkimusvilppiä eikä selaista piittaamattomuutta, jonka vuoksi asiassa olisi pitänyt käynnistää HTK-prosessiin liittyvä varsinainen tutkinta.

Lausunnonssa TENK kuitenkin huomioi, että esiselvitys paljasti käytäntöjä, jotka eivät ole tutkimuseettisesti moitteettomia. Projektin johtaja ei TENKin mukaan olisi voinut oman harkintansa mukaan poistaa tekijöitä luettelosta vetoamalla siihen, että lehti, jossa tutkimus aiotaan julkaista, hyväksyy vain tietyn määrän kirjoittajia. Tällaisissa tapauksissa menettelystä on sovittava kaikkien niiden kesken, joiden kontribuutio tutkimuksessa ylittää tekijyyteen, ja rajatapauksissa on otettava mukaan myös ne tutkijat, joiden osalta tekijyyksynnyksen ylittyminen on epävarmaa. Yliopiston toimittamassa esiselvityksessä ei ollut mukana yhtään ulkopuolista asiantuntijaa, joka riidanalaisen artikkelin ja osapuolten lausumien perusteella olisi voinut arvioida, oliko lausuntoa pyytännyt tutkija antanut artikkeliin sellaisen kontribuution, että se olisi riittänyt hänen katsomiseensa tekijäksi. Tekijyyttä koskeissa vaikeissa kysymyksissä on tavallisesti välttämätöntä käyttää sellaista puolueetonta asiantuntijaa, joka ymmärtää paitsi julkaisun tieteellisen sisällön, myös sen, miten julkaisu suhtautuu samassa projektissa julkaistuihin muihin tutkimuksiin.

Näistä syistä TENK katsoi, että esiselvityksen perusteella ei voitu sulkea pois mahdollisuutta, että lausuntoa pyytäneen tutkijan jättämiseen pois tekijöiden luettelosta sisältyisi hyvän tieteellisen käytännön loukkaus. **TENK totesi johtopäätöksensä, että tekijyyden selvittämiseksi yliopiston tulee käynnistää asiassa HTK-prosessiin kuuluva varsinainen tutkinta.**

TENKIN ANTAMAT LAUSUNNOT, LKM	2014	2013	2012	2011	2010
TENKin vastaanottamat uudet HTK-prosessiin liittyneet lausuntopyynnöt	11	5	8	8	2
TENKin antamat HTK-prosessiin liittyneet lausunnot (mukana myös eri lausuntopyyntöjä kuin kohdassa 1.)	4	5	5	7	1
HTK-lausunnon laatiminen kesken 31.12.	2	-	1	2	1
TENKin vastaanottamat muut asiantuntijalausuntopyynnöt	-	1	5	1	-
TENKin muut kuin HTK-prosessiin liittyvät asiantuntijalausunnot	-	1	4	1	-
annettuja lausuntoja yhteensä	4	6	9	8	1

Lausunto 2: Tutkimuslaitos ei noudattanut TENKin ohjeistusta HTK-tutkinna-

Tutkimuseettinen neuvottelukunta vastaanotti kahden tutkijan lähettämän lausuntopyyntö, jossa he pyysivät neuvottelukunnan lausuntoa siitä, toimiko eräs tutkimuslaitos oikein käsitellessään heidän toimintaansa kohdistetun, hyvän tieteellisen käytännön loukkausta koskeneen epäilyn. Epäily liittyi hankkeeseen, jossa tutkijat olivat johtajana ja tutkijana, sekä hankkeen julkaisemaan tieteelliseen artikkeliin. Tutkijat olivat tyytymättömiä kyseisessä HTK-prosessissa tutkimuslaitoksen noudattamiin menettelytapoihin ja asiassa annettuun päätökseen. Tutkijat kokivat, että heitä ei tiedotettu tutkinnan etenemisestä ja että tutkinta keskittyi työyhteisön sisäisiin kiistoihin, jotka eivät kuulu HTK:n piiriin. Tutkijat kertoivat, että eivät olleet saaneet kirjallista ilmoitusta tutkinnan alkamisesta. Heille ei myöskään tiedotettu, kuka ilmoituksen oli tehnyt ja millä perusteilla. Heille jäi myös epäselväksi, miten kyseinen artikkeli valikoitui HTK-tutkinnan kohteeksi. Tutkimuslaitoksen suorittamassa HTK-tutkinna ei löytynyt viitteitä HTK-loukkauksista, mutta loppuraportissa esitettiin, että artikkelin tutkimustulokset ovat tietyiltä osin liioiteltuja.

Lausunnoissaan TENK yhtyi lausunnonpyytäjien näkemykseen, jonka mukaan tutkimuslaitos epäonnistui HTK-tutkinna monella tapaa. Epäilyille olisi pitänyt ilmoittaa kirjallisesti epäilyn aihe ja sen esittäjä ja heitä olisi pitänyt informoida tutkimuksen etenemisestä. Tutkinnan loppuraportissa mainittu liioittelu ei ole HTK-prosessiin kuuluva asia vaan tieteellinen kiista. **Koska prosessin avoimuus on oikeudenmukaisen käsittelyn ehdoton perusta, totesi TENK johtopäätöksensä, että tutkimuslaitos ei ollut noudattanut HTK-ohjetta tutkinna. Toimenpiteenä TENK kehotti tutkimuslaitosta tarkistamaan käytäntönsä ohjeen mukaisiksi.**

Lausunto 3: Lausunto insinööriyöstä ei kuulunut TENKille, moitteita lähisukulaisten käytöstä ohjaajana

Tutkimuseettinen neuvottelukunta vastaanotti lausuntopyyntö, jossa ilmaistiin tyytymättömyys eräissä ammattikorkeakoulussa suoritettuun hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyn esitutkintaan. Tutkinta liittyi ammattikorkeakoulussa vuonna 2010 tarkastettuun insinööriyöhön. Ilmoituksen mukaan työn tekoon ja ohjaukseen liittyi useita HTK-loukkauksia. Lausunnonpyytäjän mukaan insinööriyön ohjaaja oli sekä ohjattavan isä että toimi insinööriyön valmistumisen aikaan myös hänen esimiehenään. Lausuntopyyntö mukaan isä ja insinööriyön tekijä ovat tehneet työn yhdessä, eivät ohjaussuhteessa. Lausunnon pyytäjä syytti myös ohjaavaa opettajaa työtehtävänsä laiminlyönnis-

tä työn ohjauksessa ja opinnäytetyön arvostelussa. Hänen mukaansa isä teetti työn ammattimaisella tutkimusyhtiöllä. Myös käynnistynyt esiselvitys toteutettiin lausunnonpyytäjän mukaan virheellisesti. Muun muassa lausunnonpyytäjä katsoi, että esiselvityksen suorittaneen ammattikorkeakoulun oikeusturvalautakunnan kokouksia ei dokumentoitu riittävän hyvin.

Lausunnoissaan TENK jätti tutkimatta toimivaltansa ulkopuolelle jäävät väitteet koskien ammattikorkeakoulun opetushallinnon järjestämistä sekä väitteet hallintoa koskevan lainsäädännön virheellisestä soveltamisesta. Lisäksi TENK huomioi lausunnoissaan, että HTK-ohje antaa esiselvityksen suorittajalle runsaasti harkintavaltaa menettelyjen osalta, jotta esiselvitys, joka ohjeen mukaan on alustava kartoitus, voidaan suorittaa tapauksen luonteen edellyttämällä tavalla. TENK ei nähnyt huomautettavaa esiselvitysprosessissa.

Nykyisessä vuodelta 2012 olevassa HTK-ohjeessa maisteritasoa alemmat opinnäytteet on rajattu pois HTK-tutkinnan piiristä. Niissä esiintyviin tutkimuseettisiin ongelmiin on parempi reagoida opetushallinnon ja oppilaitoksen sisäisen laadunvalvonnan keinoin kuin HTK-tutkinna, jossa tutkitaan tieteen tai toisen tutkijan integriteetin loukkaamista koskevat epäilyt. Aikaisemmassa vuoden 2002 HTK-ohjeessa, jota tähän tapaukseen sovellettiin, ei ole vastaavaa selkeää rajausta. Kuitenkin myös se koskee vain tieteelliseen toimintaan liittyvien vilppi- tai piittaamattomuusepäilyjen tutkimista. Jos eettinen ongelma ei liity tieteelliseen toimintaan laajastikaan ymmärrettynä, lausunnon antaminen siitä ei kuulu TENKille. **Tutustuttuaan lausuntopyyntö kohteena olevaan insinööriyöhön TENK katsoi, että sen tavoitteet ovat olleet ammatillisia ja että sen arviointi ei siten kuulunut TENKin tehtäviin eikä se näin ollen antanut lausuntoa insinööriyöstä väitetyistä HTK-loukkauksista. Yleisellä tasolla TENK kuitenkin suositteli ammattikorkeakoulua täsmentämään ohjeistustaan insinööritöiden ohjauksessa. Lähisukulaisten käyttöä ohjaajana tulisi välttää, kun ottaa huomioon ne tutkimuseettiset ongelmat, joita tällainen ohjausjärjestely saattaa aiheuttaa.**

Lausunto 4: Vertaileva tutkimusasetelma ei ollut plagiointia

Tutkimuseettinen neuvottelukunta vastaanotti lausuntopyyntö, jossa ilmaistiin tyytymättömyys erään yliopiston suorittamaan hyvän tieteellisen käytännön loukkauksen tutkintaan. HTK-tutkinta liittyi yliopistossa vuonna 2013 hyväksytyyn pro gradu -tutkielmaan. Lausunnon pyytäjä katsoi tutkielmassa olevan viitteettömiä kohtia hänen omasta vuonna 2011 hyväksytyistä pro gradu -tutkielmastaan. Yli-

opiston suorittaman esiselvityksen mukaan opinnäytetyö ei täyttänyt vilpin ja piittaamattomuuden kriteerejä suhteessa lausunnonpyytäjän tutkielmaan eikä asiassa käynnistetty varsinaista tutkintaa.

Tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta pyydettiin kantaa erityisesti tutkimusprosessia kuvaavien tekstiosuuksien samankaltaisuuden lausunnonpyytäjän tekstiin nähden. Asiassa oli riidatonta se, että graduntekijä oli toistanut lausunnonpyytäjän tutkimuksen asetelman saadakseen vertailukelpoisia tuloksia tämän kanssa. Lausunnossaan TENK katsoi, että vertaileva tutkimusasetelma on johtanut kielenkäytön samankaltaisuuden etenkin tutkimusasetelmaa ja edeltävää tutkimusta kuvaavissa luvuissa. Kun tarkoituksena oli ollut aikaisemmin tehdyn tutkimuksen toistaminen, tämän nähtiin olevan ymmärrettävää. Pitkien, useita virkkeitä käsittävien parafraasien käyttöä ilman sitaatteja voidaan kuitenkin pitää ongelmallisena, sillä parafraasit hämärtävät helposti tekijän oman ja siteeratun tekstin suhdetta. Lausuntopyyntöön kohteena olleessa tutkimuksessa olisi voitu tuoda nykyistä paremmin näkyviin, että paitsi tutkimusasetelma, myös sen kuvaus on lainattu lausunnonpyytäjän tutkimuksesta. **Tutkimuseettinen neuvottelukunta katsoi kuitenkin, ettei pro gradussa pyritty vähättelemään lausunnonpyytäjän työn merkitystä tutkimuksen lähtökohtana. Päinvastoin sen merkitys tuotiin esille monessa kohtaa ja tutkimuseettisesti moitteettomalla tavalla. Lausuntopyyntössä ei myöskään tuotu esiin seikkoja, joita aiemmassa selvityksessä ei olisi käsitelty. Näistä syistä tutkimuseettinen neuvottelukunta katsoi, ettei selvityksessä tullut esille sellaista piittaamattomuutta, jota voitaisiin pitää hyvän tieteellisen käytännön loukkauksena.**

4 | YHTEISTYÖ, ALOITTEET SEKÄ JULKAISU- JA TIEDOTUSTOIMINTA

TENK jatkoi tutustumista tutkimuseettiseen tilanteeseen yliopistokaupungeissa pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Neuvottelukunnan jäsenten ja sihteeristön opintomatkan kohteeksi valikoitui Jyväskylän yliopisto. Matka toteutui kaksipäiväisenä 7.–8.10.2014. Vierailun isäntänä toimi Jyväskylän yliopiston rehtori **Matti Manninen**. Vierailulla tutustuttiin paitsi yliopiston tiloihin ja toimintaan yleisesti myös sen tutkimuseettisen toimikunnan tehtäväkenttään.

TENK seurasi aktiivisesti tutkimuseettiseen liittyntä julkaisutoimintaa ja alan mediakeskustelua sekä otti niihin osaa. Mediaa puhuttivat vuonna 2014 esimerkiksi plagioinnintunnistusjärjestelmän käyttöönotto kaikissa korkeakouluissa. Neuvottelukunnan jäsenet ja pääsihteeri verkostoituvat ja tiedottavat TENKin toiminnasta pitämällä seminaariesitelmää (LIITE 1) sekä julkaisemalla artikkeleita ja antamalla

haastatteluita (LIITE 2). Lisäksi TENKin jäsenet toimivat aktiivisesti sekä valtakunnallisissa että paikallisissa eettisissä toimikunnissa ja työryhmissä (LIITE 3). TENK seurasi myös avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallista ja kansainvälistä kehitystä ja huomioi sen omissa toiminnassaan antamalla suosituksia ja edistämällä asiaan liittyvää eettistä keskustelua ja koulutusta. TENKin jäsen Jyrki Kettunen valittiin jäseneksi opetus- ja kulttuuriministeriön Avoimen tieteen ja tutkimuksen strategiaryhmään ja TENKin jäsen Per Mickwitz tuli valituksi Suomen Akatemian yhteyteen perustetun Strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajaksi.

5 | KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

TENKin puheenjohtaja piti toimintavuoden aikana useita kansainvälisiä esitelmiä. Hän esiintyi Roomassa *World Congress for Freedom of Scientific Research* -konferenssissa 4.–6.4.2014 ja Ljubljanassa *Ethical, Accountability, and Gender Perspectives* -konferenssissa 19.9.2014. Puheenjohtaja toimii Suomen edustajana All European Academies ALLEAn tutkimuseettistä käsittelevässä *Science and Ethics* -pysyväiskomiteassa. Komitea kokoontui vuonna 2014 kahdesti, 1.4.2014 Budapestissa ja 16.–17.10.2014 Barcelonassa. Lisäksi puheenjohtaja osallistui ALLEAn järjestämään *Science and Ethics* ja *Intellectual Property Rights* -pysyväiskomiteoiden yhteiskokoukseen Münchenissä 24.11.2014.

TENKillä oli keskeinen rooli NordForskin järjestämän asiantuntijaseminaarin *Research Integrity procedures and professional research ethics review processes in the Nordic countries—A Landscape Analysis* suunnittelussa ja järjestämisessä. Seminaari järjestettiin Osllossa 9.4.2014. Puheenjohtaja ja pääsihteeri osallistuivat konferenssiin myös esitelmillään.

Pääsihteeri toimii Euroopan kansallisten tutkimuseettisten toimistojen verkoston ENRIOn jäsenenä ja osallistuu sen kokouksiin. ENRIOn kevätkokous pidettiin Brysselissä 21.5.2014 ja syyskokous Amsterdamissa 26.–28.10.2014. Kokouksissa käsiteltiin muun muassa ENRIOn asiantuntija-aseman vaikiinnuttamista Euroopan unionissa.

TENKin pääsihteeri ja puheenjohtaja vierailivat 5.–7.2.2014 Alankomaiden tiedeakatemiassa Amsterdamissa tutustuen Alankomaiden tutkimuseettisiin käytäntöihin ja *open access to data* -ajatteluun liittyviin tutkimuseettisiin kysymyksiin.

TENKin jäsen professori Markku Helin piti esitelmän Viron Tiedeakatemian ja Tarton yliopiston järjestämässä tutkimuseettisessä seminaarissa Tallinnassa 6.6.2014 aiheesta *The Finnish Guidelines on Responsible Conduct of Research*.

Koulutussuunnittelija Heidi Hyytinen osallistui EARLI (*European Association for Research on Learning and Instruction*)

Higher Education -konferenssiin Belgiassa 19.–22.8.2014.

TENKillä on aktiiviset yhteistyösuhteet sekä muihin pohjoismaisiin toimijoihin että Euroopan komissioon, OECD:hen ja muihin alan asiantuntijatahoihin.

6 | HENKILÖSTÖ JA TALOUS

Vuosittaisen toimintasuunnitelman sijaan TENK on siirtynyt käytäntöön, jossa toimintasuunnitelma laaditaan koskemaan kulloisenkin neuvottelukunnan kolmivuotista toimikautta. Kullekin kalenterivuodelle vahvistetaan kuitenkin erikseen toiminnan painopisteet ja tärkeimmät toimenpiteet talousarvion laadinnan yhteydessä. TENK osallistui TSV:n vuosien 2014–2018 strategiaproessiin ja laati sitä varten myös oman osastrategiansa.

OKM oli osoittanut TENKille vuodelle 2014 toimintamäärärahaa 128 690 €. Tästä 34 000 € käytettiin varsinaisen toiminnan kuluihin kuten julkaisu-, seminaari- ja matkakuluihin.

TENKillä oli vuonna 2014 yksi päätoiminen työntekijä, pääsihteeri, sekä yhteinen suunnittelija Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kanssa. Lisäksi TENKissä työskenteli koulutussuunnittelija osa-aikaisena 1.4.2014 alkaen. TSV tarjosi TENKille talous- ja henkilöstöhallinnon, verkkoyhteydet sekä tietotekniikkapalveluita. Tieteiden talon tilat olivat käytettävissä kokouksia ja seminaareja varten.

Tämä toimintakertomus on esitelty tutkimuseettisen neuvottelukunnan kokoukselle 25. helmikuuta 2015.

Krista Varantola

Puheenjohtaja

Iina Kohonen

Vt. pääsihteeri

Puheenjohtaja Krista Varantola, Etiikan päivä 18.3.2014. Kuva: Teija Riikola

LIITE 1 LUETTELO TUTKIMUSETIIKKAA KOSKEVISTA SEMINAARI- JA KOULUTUSTILAISUUKSISTA, JOISSA TUTKIMUSEETTISEN NEUVOTTELUKUNNAN JÄSENET, PÄÄSIHTEERI JA KOULUTUSSUUNNITTELIJA OVAT ESIINTYNEET VUONNA 2014

Puheenjohtaja **Krista Varantola:**

- Research integrity - Whose responsibility? - avajaispuhe, *Etiikan päivä*, Helsinki 18.3.2014.
- What does the global scene look like? - esitelmä, *NordForsk Seminar on Research Integrity procedures and professional research ethics review processes in the Nordic countries - A Landscape Analysis*, Oslo 9.4.2014.
- The autonomy of science and responsible conduct of research - esitelmä, *World Congress for Freedom of Scientific Research*, Rooma 4.-6.4.2014.
- Responsible conduct of research - whose responsibility? The Finnish experience - esitelmä, *Ethical, Accountability, and Gender Perspectives*, Ljubljana 19.9.2014.

Varapuheenjohtaja **Markku Helin**

- The Finnish Guidelines on Responsible Conduct of Research - esitelmä Viron Tiedeakatemia ja Tarton yliopiston järjestämässä tutkimuseettisessä seminaarissa, Tallinna 6.6.2014.

Jäsen **Jyrki Kettunen**

- Tutkimusetiikka YAMK-opiskelijoille - luento osana tutkimusmenetelmäkurssia, Yrkeshögskolan Arcada Ab, Helsinki 27.2.2014
- Kehittäjän etiikka - pyydetty esitys, 13. metodologiaseminaari, Yrkeshögskolan Arcada Ab, Helsinki 2.4.2014.
- Tutkimusetiikka ammattikorkeakouluissa - luento, TENK:n ja ARENE:n tapaaminen, Helsinki 25.8.2014.
- Opiskelun etiikka AMK-opiskelijoille - luento osana tutkimusmenetelmäkurssia, Yrkeshögskolan Arcada Ab, Helsinki 20.10.2014.

Jäsen **Pekka Louhiala**

- Tutkimusetiikka lääke- ja terveystieteilijöille - kurssi, Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta, Helsinki 7.-21.1.2014.
- Introduction to research ethics - luento, Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta, Helsinki 12.6.2014.
- Pakkopulla vai tutkijan voimavara? Kokemuksia tutkimusetiikan opettamisesta - esitelmä, *Tutkimusetiikka on akateemisen yhteisön keskeinen resurssi*, TENKin kutsuseminaari, Helsinki 29.10.2014.

Jäsen **Ari Salminen**

- Opiskelun etiikka - luento, osa Vaasan yliopiston opiskelijoiden orientoitumispäivän ohjelmaa, Vaasa, 20.9.2014.

Pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof**

- Hyvä tieteellinen käytäntö ja eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland - kaksi esitelmää jatko-opiskelijoille, Vaasan yliopisto, Vaasa 24.1.2014.
- Tekijänoikeudet tutkimusjulkaisuissa - esitelmä jatko-opiskelijoille, Teatterikorkeakoulu, Helsinki 12.2.2014.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä - esitelmä jatko-opiskelijoille, Sibelius-Akatemia, Helsinki 20.3.2014.
- Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland - esitelmä, *NordForsk seminar on Ethics*, Oslo 9.4.2014.

- Suku- ja kyläkirjaprojektien tutkimuseettiset haasteet - esitelmä, Haminan museo, Hamina 29.10.2014.

Vt. pääsihteeri **lina Kohonen**

- Kenelle tutkimuseetiikan koulutus kuuluu? - esitelmä yhdessä Heidi Hyytisen kanssa, *Tutkimuseetiikka on akateemisen yhteisön keskeinen resurssi*, TENKin kutsuseminaari, Helsinki 29.10.2014.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja uusi tapa tuottaa tietoa - esitelmä, TENKin, TJNK:n ja TIUKUn tieteen, taiteen ja journalismin eettisiä kysymyksiä käsittelevä työpaja, Helsinki 3.11.2014.
- Good scientific practice and research ethics - esitelmä, *Good scientific practice and research ethics - Graduate School info, Lappeenrannan teknillinen yliopisto*, Lappeenranta 5.11.2014.
- Puheenvuoro yhdessä Heidi Hyytisen kanssa tutkimuseetiikan oppimismateriaali -hankkeesta, tutkijakouluverkoston kokous, Helsingin yliopisto, Helsinki 19.12.2014.

Koulutussuunnittelija **Heidi Hyytinen**

- EARLI (European Association for Research on Learning and Instruction) Higher Education - konferenssi, Leuven 19.-22.8.2014.
- Puheenvuoro TENKin koulutustyöryhmän ohjeistuksesta, tutkijakouluverkoston kokous, Helsingin yliopisto, Helsinki 24.9.2014.
- Julkaiseminen ja hyvä tieteellinen käytäntö - esitelmä, *Julkaisijan aamupäivä*, Helsinki 25.9.2014.
- Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland - esitelmä, Sibelius Akatemia, Helsinki 26.9.2014.
- Hyvä tieteellinen käytäntö - Mitä se on - opetus perusopiskelijoille, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos, Helsinki 1.10.2014.
- Kenelle tutkimuseetiikan koulutus kuuluu? - esitelmä yhdessä lina Kohosen kanssa, TENKin kutsuseminaari *Tutkimuseetiikka on akateemisen yhteisön keskeinen resurssi*, Helsinki 29.10.2014.
- Osallistuminen Hyvän ohjauksen keskustelutilaisuuteen, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos, Helsinki 25.11.2014.
- Puheenvuoro yhdessä lina Kohosen kanssa tutkimuseetiikan oppimismateriaali -hankkeesta, tutkijakouluverkoston kokous, Helsingin yliopisto, Helsinki 19.12.2014.

LIITE 2 NEUVOTTELUKUNNAN JÄSENTEN VUONNA 2014 KIRJOITTAMAT ARTIKKELIT JA MUUT TUTKIMUSETIIKAN ALAN JULKAISUT SEKÄ HAASTATTELUT

Puheenjohtaja **Krista Varantola:**

- "Kenen integriteetti, kenen vastuu?" *ACATIIMI* 2/2014

Jäsen **Pekka Louhiala**

- "Kuka on kirjoittaja?" Louhiala P., Saloheimo P., Launis V., *Duodecim* 2014;130:198-9.

Pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof**

- Haastattelu plagioinnista, *YLE Tiedeykkönen* 20.5.2014.

Vt. pääsihteeri **Iina Kohonen**

- Vilppi menee liian usein läpi – haastattelu, *Karjalainen* 28.12.2014.

LIITE 3 NEUVOTTELUKUNNAN JÄSENTEN JÄSENYYDET MUISSA KUIN TENKIN OMISSA TUTKIMUSEETTISISSÄ TOIMIELIMISSÄ VUONNA 2014

Puheenjohtaja **Krista Varantola:**

- All European Academies ALLEA, Science and Ethics -pysyväiskomitea, jäsen.

Jäsen **Jyrki Kettunen**

- Opetus- ja kulttuuriministeriön "Avoin tiede ja tutkimus" (ATT) hankkeen asiantuntiryhmä, jäsen.
- Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettinen toimikunta, puheenjohtaja.

Jäsen **Pekka Louhiala**

- Helsingin yliopiston Hjelt-instituutin tutkimuseettinen toimikunta, puheenjohtaja

Pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof**

- European Network of Research Integrity Offices ENRIO, jäsen.

Vt. pääsihteeri **Iina Kohonen**

- European Network of Research Integrity Offices ENRIO, jäsen.

LIITE 4

ETIIKAN PÄIVÄ 2014: TIEDE, ETIIKKA, POLITIIKKA ETHICS DAY 2014: SCIENCE, ETHICS, POLITICS 18.3.2014, Tieteiden talo (Kirkkokatu 6, Helsinki)

Etiikan päivä on vuosittain järjestettävä tieteen eettisiä kysymyksiä käsittelevä seminaari. Pääjärjestäjänä on Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK).

Ethics Day is an annual seminar addressing ethical questions in science. Its chief organiser is the Finnish Advisory Board on Research Integrity (TENK).

Muut järjestäjät / co-organisers: Biotekniikan neuvottelukunta BTNK (Advisory Board on Biotechnology), Geenitekniikan lautakunta GTLK (Board for Gene Technology), Tiedeakatemiain neuvottelukunta TANK (Council of Finnish Academies), Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta TJNK (Committee for Public Information in Finland, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE (National Advisory Board on Social Welfare and Health Care Ethics), Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta TUKIJA (National Committee on Medical Research Ethics)

PROGRAMME (morning)

- 9.30 Registration and Coffee**
- 10.00 Welcoming words from TENK: Research integrity - Whose responsibility?**
Chancellor **Krista Varantola**, University of Tampere, Chair of the Finnish Advisory Board of Research Integrity (TENK)
- 10.20 Science and society: time for a new deal**
Chair: Academician of Science, Dean **Risto Nieminen**, Aalto University, Chair of the Committee for Public Information in Finland (TJNK)
- What would an ethical approach to decision-making look like?**
Professor **Anne Glover**, Chief Scientific Adviser to the President of the European Commission
- Questions*
- Evidence-based policy or policy-based evidence**
Chancellor Emeritus **Kari Raivio**, appointed by the Prime Minister's Office to examine advisory functions in relation to decision-making in Finland
- Open discussion*
- 12.00 - 13.00 Break**

www.etiikanpaiva.fi

OHJELMA (iltapäivä)

13.00 - 15.00 Rinnakkaissessiot

SALI 104 (1. krs) - *Sessio 1 Cherry picking: Tiedon valikoiva käyttö*

Järjestäjät: Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta (TJNK) ja Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE)

Erilaisten mielipiteiden ja väitteiden esittäminen tietoverkkojen kautta on helppoa ja nopeaa. Tutkimustuloksia, faktaa, löytyy tukemaan lähes jokaista väitettä. ”Cherry picking” on tutkimustulosten valikoivaa käyttöä, jolloin perusteluina käytetään vain se osa tietoa, joka tukee omaa argumenttia. Poimitaanko Suomessa rusinat pullasta? Mitkä ovat luotettavan tiedon tuntomerkit? Löytyykö tutkimustieto helposti ja nopeasti, silloin kun sitä tarvitaan?

Keskusteluun johdattavat kansanedustaja **Sanna Lauslahti** (Tutkas), lääketieteen etiikan dosentti, yliopistonlehtori **Pekka Louhiala** (Helsingin yliopisto, Hjelt-instituutti, TENK) ja LKT, pääsihteeri emeritus **Harri Vertio** (Suomen Syöpäyhdistys). Keskustelun juontaa ja toimittajanäkökulman tarjoaa **Antti Blåfield**.

SALI 309 (3. krs) - *Sessio 2 Kliiniset lääketutkimukset: Tiedettä vai tuotekehittelyä?*

Järjestäjät: Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta (TUKIJA)

- Onko yhteistyö lääketieteellisuuden kanssa lähtökohtaisesti epäilyttävää?** Pääjohtaja **Juhani Eskola**, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL
- Kliiniset lääketutkimukset – yliopistosairaalan näkökulma**, Tutkimusjohtaja **Lasse Viinikka**, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS
- Tutkijan näkökulma - rahanahneutta vai tiedettä?** Professori **Timo Strandberg**, Helsingin yliopisto, Oulun yliopisto
- Kliinisten lääketutkimusten tieteellisyys – lääketieteellisuuden näkökulma**, Lääketieteellisen yksikön päällikkö **Mikko Kuoppamäki**, Orion Pharma
- Keskustelun puheenjohtajana toimii TUKIJAn puheenjohtaja, professori **Heikki Ruskoaho**, Helsingin yliopisto.

SALI 505 (5. krs) - *Sessio 3 Tutkimuksesta päätöksiksi: Onko eettistä olla hyödyntämättä tietoa?*

Järjestäjät: Biotekniikan neuvottelukunta (BTNK) ja Geenitekniikan lautakunta (GTLK)

- Kuinka muuntogeenisten kasvien hyväksymismenettelyjä tulisi kehittää?** Dosentti **Osmo Kuusi**, Aalto-yliopisto, Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus
- Tietämättömyys geenitekniikkavastaisuuden selityksenä: kriittisiä huomioita**, VTT **Marko Ahteensuu**, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto ja dosentti **Helena Siipi**, Turku Institute for Advanced Sciences ja Filosofian oppiaine, Turun yliopisto
- Miten suomalaiset suhtautuvat biopankkeihin?** Tutkijatohtori **Karoliina Snell**, Helsingin yliopisto
- Genomitieto kliinikon apuna nyt ja tulevaisuudessa**, professori **Helena Kääriäinen**, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL

14.30 - 15.00 Kahvitarjoilu

15.00 - 16.00 Päivän yhteenveto

- Terveiset rinnakkaissessioista**, puheenjohtaja: VTT **Markku Lehto**, Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan (ETENE) puheenjohtaja
- Suomen Akatemian puheenvuoro**, pääjohtaja **Heikki Mannila**, Suomen Akatemia
- Opetus- ja kulttuuriministeriön puheenvuoro**, neuvotteleva virkamies **Ilkka Turunen**, opetus- ja kulttuuriministeriö

Loppukeskustelu

www.etikanpaiva.fi

LIITE 5

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN
FINNISH ADVISORY BOARD
ON RESEARCH INTEGRITY

KUTSUSEMINAARI TUTKIJAKOULUILLE ”TUTKIMUSETIikka ON AKATEEMISEN YHTEISÖN KESKEINEN RESURSSI”

Keskiviikkona 29.10 klo 9:15-15:30 Tieteiden talo (sali 505), Kirkkokatu 6, Helsinki

OHJELMA:

- 9:15 Aamukahvi ja ilmoittautuminen
- 9:45 Seminaarinavaus
Tutkimuseettistä koulutusta tarvitaan
Kansleri emerita *Krista Varantola*, TENK, puheenjohtaja
- 10:00 Kokemuksia kaikille tohtorikoulutettaville yhteisestä tutkimusetiikan opetuksesta
koulutusdekaani *Kaisa Tasanen-Määttä*, UniOGS
professori *Riitta Keiski*, Oulun yliopisto
- 10:30 Pakkopulla vai tutkijan voimavara? Kokemuksia tutkimuseiikan opettamisesta
Yliopistonlehtori *Pekka Louhiala*, Helsingin yliopisto
- 11:00 Plagiointivilppi ohjaustilanteissa opettajan kokemana
Dosentti *Anne Nevgi*, Helsingin yliopisto
- 11:30-12:30 Lounas, omakustanteinen
- 12:30 Artikkeliväitöskirja tutkimusryhmässä — kenelle tekijyys?
Professori *Pirjo Nuutila*, Turun yliopisto
- 13:00 Kenelle tutkimuseiikan koulutus kuuluu?
Koulutussuunnittelija *Heidi Hyytinen* ja pääsihteeri *Iina Kohonen*, TENK
- 13:30 Työskentelyä ryhmissä, teemoina:
1. Millaisia tutkimuseiikkaan ja hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyviä koulutustarpeita on jatko-opiskelijoilla ja ohjaajilla?
Puheenjohtaja, professori *Riitta Keiski* (sali 505)
 2. Hyväksi havaittuja käytäntöjä tutkimuseettisestä koulutuksesta,
Puheenjohtaja, tutkijatohtori *Petteri Niemi* (sali 405)
 3. Mitä korkeakoulujen yksikkötasolla voitaisiin tehdä akateemisen integriteetin lisäämiseksi?
Puheenjohtaja, professori *Pirkko Walden* (sali 312)
- 15:00 Yhteenvedo päivän aiheista, keskustelua
- 15:30 Tilaisuuden päätös

LIITE 6

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN
FINNISH ADVISORY BOARD
ON RESEARCH INTEGRITY

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan syysseminaari

Alaikäisiin kohdistuvan tutkimuksen etiikkaa

Aika: tiistai 11.11.2014 klo 9 - 13

Paikka: Tieteiden talo, sali 104 (Kirkkokatu 6, Helsinki)

OHJELMA:

9.00 Kahvitarjoilu, 2. krs

9.30 *Tervetuloa!*

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan vt. pääsihteeri **Iina Kohonen**

9.45 *Lapset tutkimuskohteena - oikeudellinen tarkastelu*

Yliopistonlehtori **Liisa Nieminen** (Helsingin yliopisto)

keskustelua

10.30 *Aineistonhallinta*

Kehittämispäällikkö **Arja Kuula-Luumi** (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto)

keskustelua

11.15 *Kokemuksia lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkimisesta*

Tutkija **Noora Ellonen** (Poliisiammattikorkeakoulu)

keskustelua

12.00 *Dialoginen tieto*

Tutkimusjohtaja **Leena Suurpää** (Nuorisotutkimusseura)

keskustelua

13.00 Seminaari päättyy